

“Dövlət Statistika Komitəsi

əsas orqanlardan biridir”

Heydər Əliyev

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Azər MURSAQULOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad elmləri doktoru (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

*“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları*

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

Mündəricat

AZƏRBAYCANIN STATİSTİKA TARİXİNİN SƏHİFƏLƏRİNDƏN

Şahbala Aqırx oğlu Məmmədov

Anadan olmasının 90 illiyinə..... 5

İQTİSADI-STATİSTİK TƏDQIQATLAR

İrşad Kərimli, Ramal Kərimov

Azərbaycanın emal sənayesinin potensial imkanları və istehsal resursları: beynəlxalq layihələrdə iştirak imkanları..... 7

Ramiz Cavadov

Ekoloji, sosial və iqtisadi amillərin qarşılıqlı təsirinin ekonometrik analizi: dayanıqlı inkişafın kompleks ölçülməsi..... 15

Эльмира Джафарли

Применение искусственного интеллекта в гражданской авиации и его влияние на эффективность пассажирских перевозок..... 27

Fərid Məmmədov

Azərbaycanda cinayətkarlıq və əmək bazarı arasında iqtisadi əlaqənin təhlili..... 35

Təranə Əhmədova, Arzu Atakişiyeva

Maliyyə hesabatlarında açıqlama səviyyəsinin artırılması və şəffaflığın təmin edilməsi yolları.... 44

Vəfa Mahmudova, Elşən Sadıqov

Kənd turizminin idarə edilməsinə nəzəri yanaşmalar və model strategiyaları..... 50

Leyla Hacıyeva, Anar Xudiyev

Bank xidmətləri sahəsində logistikanın tətbiqi xüsusiyyətləri..... 58

METODOLOGİYA

Günəl Mustafayeva

Dövlət idarəçiliyində irihəcmli məlumatların analitik tətbiqi, siyasət dövrünə təsiri və institusional çətinliklər..... 65

Ramilə Soltanova

8-ci dayanıqlı inkişafın məqsədi: hədəflər, göstəricilər, nailiyyətlər..... 71

Ruslan Əliyev

Əhalinin siyahıyaalınması ilə bağlı ümumi xüsusiyyətlər..... 82

2026-cı İLİN I RÜBÜNÜN YEKUNU ÜZRƏ ÖLKƏNİN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFINA

DAİR GÖSTƏRİCİLƏR

Makroiqtisadi göstəricilər..... 89

Ümumi Daxili Məhsul istehsalı..... 90

Maliyyə mənbələri üzrə əsas kapitalla yönəldilmiş vəsaitlər..... 90

İqtisadiyyatın sahələri üzrə əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyaların dəyəri..... 91

Pərakəndə ticarət dövryyəsinin mal qrupları üzrə strukturu..... 92

İqtisadiyyata kredit qoyuluşu..... 92

Dövlət büdcəsinin gəlirləri..... 92

Dövlət büdcəsinin xərcləri..... 93

Nəqliyyat sektorunda yük dövryyəsi..... 93

Nəqliyyat sektorunda sərnişin dövryyəsi..... 94

Azərbaycanın tərəfdaş ölkələrlə xarici ticarət göstəriciləri..... 94

İxrac olunan mühüm növ məhsullar..... 95

İdxal olunan mühüm növ məhsullar..... 96

ŞAHBALA AQQIRAX OĞLU MƏMMƏDOV (anadan olmasının 90 ildir)

1 iyun 2026-cı il tarixində Azərbaycan statistikasının inkişafında və təkmilləşdirilməsində böyük xidmətlər göstərmiş, həyatının 50 ilindən çoxunu statistikaya həsr etmiş və 35 ildən çox Dövlət Statistika Komitəsi sədrinin müavini olmaqla yanaşı, Baş Hesablama Mərkəzinə rəhbərlik etmiş (BHM) Şahbala Aqqırx oğlu Məmmədovun 90 yaşı tamam olur.

Məmmədov Şahbala Aqqırx oğlu 1936-cı il iyun ayının 1-də Qazax rayonunun Yuxarı Salahlı kəndində anadan olmuşdur. 1954-cü ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra K.Marks adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuş və 1958-ci ildə oranı bitirmişdir. Ali məktəbi statistika ixtisası üzrə bitirdikdən sonra əmək fəaliyyətinə Şamaxor (indiki Şəmkir) Rayonu Statistika bölməsində başlamış və 1959-cu ildə Əhalinin Ümumittifaq siyahıyaalınmasında fəal iştirak etmişdir.

1960-cı ildə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Statistika İdarəsinə (MSİ) dəvət olunmuş Şahbala

Məmmədov “Əsaslı tikinti və mənzil-kommunal təsərrüfatı” statistikasına şöbəsinə iqtisadçı, baş iqtisadçı və şöbə rəisi vəzifəsində işləmişdir.

1965-ci ilin aprelindən əvvəlcə Maşın-Hesablama Stansiyasının, sonra isə Respublika Baş Hesablama Mərkəzinin direktor müavini vəzifəsində çalışmışdır. 1976-cı ilin mart ayında Respublika Baş Hesablama Mərkəzinin direktoru – Mərkəzi Statistika İdarəsinin rəis müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Onun rəhbərliyi dövründə statistik işlərin Elektron Hesablama Maşınlarında (EHM) işlənməsinin təşkilinə başlanılmış, dövlət statistika sistemində avtomatlaşdırma həyata keçirilmişdir. Qeyd etmək kifayətdir ki, 1980-ci ildə MSİ-nin hesablama sistemi öz tərkibində 74 hesablama təşkilatını, o cümlədən 1 respublika hesablama mərkəzini, 9 rayon və şəhər məlumat-hesablama mərkəzini və 64 məlumat-hesablama stansiyasını birləşdirirdi. Onların maşın parkında 3,5 min vahiddən çox texnika mövcud idi ki, bunların arasında ES-45,46, EHM “Minsk-22” seriyalı maşın, perforasiya-hesablama kompleksi M-5000, 5010, elektron hesablama maşınları “Sellatron”-S-8205, 8205 M, “Askota” mühasibat maşınları, EFA və FME faktura maşınları və başqaları yer almışdır.

Statistikanın avtomatlaşdırılması sahəsində əldə edilən nailiyyətlərə görə Baş Hesablama Mərkəzi müttəfiq respublikaların BHM-ləri arasında 8 dəfə, həmçinin respublika daxilində müxtəlif nazirlik və komitələrin BHM-ləri arasında 9 dəfə “Keçici Qırmızı Bayraq”la təltif edilmişdir.

Müstəqillik əldə etdiyimiz 1991-ci ildən başlayaraq, məlumatların işlənməsi texnologiyasında və kompüter texnikasının inkişafındakı inqilabi dəyişikliklərin statistikada tətbiqində Şahbala Məmmədov yaxından iştirak etmişdir. Yeni texniki vasitələrin və texnologiyanın tətbiqi ilə yanaşı, statistik hesabatların fərdi kompüterlərdə işlənməsinin təmin edilməsi məqsədilə müasir proqramlaşdırma dillərinin (FoxPro, Paskal, Delfi, PHP, Java), sistemlərinin (Windows, Novell, Linux) və məlumat bazalarının aparılması işlərinin mənimsənilməsinin həyata keçirilməsində fəal iştirak etmişdir. 2000-ci ildən başlayaraq, Dövlət Statistika Komitəsinin inzibati binasında yeni lokal məlumat şəbəkəsinin qurulmasına rəhbərlik etmiş və bu işin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsini təmin etmişdir.

O, kadr məsələsinə ciddi fikir verirdi. İşçilər üçün yaxşı iş şəraiti, mənzil təminatı, istirahət imkanı yaradırdı. Şahbala müəllim mütəxəssislərin iş şəraitini yaxşılaşdırmaq məqsədilə 30-dan çox şəhər və rayon statistika idarəsi üçün inzibati binanın tikilməsinə rəhbərlik etmişdir.

Şahbala Məmmədovun rəhbərliyi ilə 1980-1991-ci illər ərzində dövlət vəsaiti hesabına Bakının Goradil qəsəbəsində 16 müxtəlif təyinətli tikililərdən ibarət istirahət zonası tam tikilib başa çatdıqdan sonra 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Müdafiə Nazirliyinin istifadəsinə verilmişdir. Həmin istirahət zonası müharibədə yaralanmış hərbiçilərin sağlamlığını bərpa etmək məqsədilə edilmişdir.

Respublika Hesablama Mərkəzinin kollektivi respublikalararası yarışda 1-ci yeri tutduğuna görə 1983 və 1987-ci illərdə Sovetlər İttifaqının “Keçici Qırmızı bayraq”ına və pul mükafatına layiq görülmüşdür. Kollektiv belə mükafata 1985 və 1986-cı illərdə Azərbaycan dövləti tərəfindən də layiq görülmüşdür. Hesablama Mərkəzi üçün 1965-1972-ci illər ərzində tikilmiş və hazırda Dövlət Statistika Komitəsinin yerləşdiyi binanın tikintisində Şahbala Məmmədovun əməyi əvəzsizdir. O, həmçinin İqtisad Universitetinin axşam və qiyabi bölməsində oxuyan tələbələrə 7 il statistika fənnindən dərs demiş və eyni zamanda uzun illər müvafiq Dövlət İmtahan komissiyasının sədri olmuşdur. Bu qeyd edilənlərlə bağlı SSRİ Dövlət Statistika Komitəsinin dərc etdirdiyi “Vestnik statistika” jurnalında “Şahbala Məmmədovun iş təcrübəsi” adlı irihəcmli məqalə verilmişdir. Bu məqsədlə jurnalın xüsusi müxbiri Bakıya gələrək bu haqda materiallar toplamışdır.

Şahbala Məmmədovun statistikanın inkişafındakı əməyi dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. 1960 və 1986-cı illərdə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin “Fəxri fərmanı”, 1970-ci ildə “Əməkdə fərqlənməyə görə” yubiley medalı ilə, 1981-ci ildə isə “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuşdur. 1978-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının əməkdar iqtisadçısı” fəxri adına layiq görülmüşdür. O, müxtəlif illərdə beş dəfə Rayon Xalq Deputatları Sovetinin deputatı olmuşdur. 2011-ci ilin dekabr ayından dövlət qulluqçusu kimi təqatidə çıxmışdır.

Ölkəmizin statistikləri Şahbala Məmmədovu xoş xatirələrlə yada salır, ona uzun ömür və can sağlığı arzulayır.

Redaksiya heyəti

UOT: 338.45

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-7-14

**AZƏRBAYCANIN EMAL SƏNAYESİNİN POTENSİAL İMKANLARI VƏ İSTEHSAL
RESURLARI: BEYNƏLXALQ LAYİHƏLƏRDƏ İŞTİRAK İMKANLARI**

İrşad Kərimli

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
İqtisadi və Texnoloji elmlər kafedrasının professoru
AZ 1007, Bakı şəhəri, S.Rüstəm küçəsi 55
e-poçt: karimov.irshad@unec.edu.az*

Ramal Kərimov

*Bakı Biznes Universitetinin
Biznesin idarə edilməsi və marketing kafedrasının müəllimi, i.f.d
AZ 1018, Bakı şəhəri N.Nərimanov ray., A.Gəraybəyli küçəsi 11
e-poçt: 87ramal@mail.ru*

Açar sözlər : iqtisadi potensial, investisiya layihələri, emal sənaye, qida yarım sahə, geyim yarım sahə, İKT, Sİ.

Ключевые слова: экономический потенциал, инвестиционные проекты, перерабатывающая промышленность, пищевой подсектор, швейный подсектор, ИКТ, СИ.

Keywords: economic potential, investment projects, processing industry, food subsector, clothing subsector, ICT, SI.

İrşad Kərimli, Ramal Kərimov

**Azərbaycanın emal sənayesinin potensial imkanları və istehsal resursları: Beynəlxalq
layihələrdə iştirak imkanları**

Xülasə

Azərbaycanın emal sənaye sahələrinin potensial imkanları genişdir, istehsal resursları isə zəngindir. Məqsədimiz həmin potensial imkanları aşkara çıxarıb istehsal resurslarını müasir texniki-texnoloji nailiyyətlər əsasında işə salmaq yollarını araşdırmaqdır. Bunun üçün rəqəmsal transformasiyanın köməyi ilə beynəlxalq investisiya layihələrində iştirak etmək, həmin layihələrdən bəhrələnmək istiqamətində Azərbaycanın maşınqayırma, qida və geyim sənayesi, eyni zamanda kənd təsərrüfatı, turizm sektorunun potensial imkanlarını xarici investorlara təşviq etmək lazım gəlir. Təşviq üçün maddi-texniki və sosial-iqtisadi amilləri fəallaşdırmaq, onların mövcudluğu üçün tələb olunan şəraiti hazırlamaq lazımdır. Yəni emal sənaye sektorunda struktur dəyişikliyi istiqamətində maşın və avadanlıqlar, cihaz və dəzgahlar, xüsusən rəqəmsal texnologiyalara əsaslanan qurğular istehsal edən yarım sahələrin mövcud vəziyyəti və iqtisadi potensialı bütün reallığı ilə öyrənilməlidir. Bu hal nəinki neft-qaz və qeyri-neft sənaye sahələri arasında, habelə qeyri-neft sənaye sahələrinin xüsusən emal sənayesinin öz daxilində struktur balanssızlığının səbəblərini də aşkara çıxarar. Emal sənayenin baza sahələrində nəinki mövcud texnika və texnologiyaları müasirləşdirmək, eyni zamanda həmin texnologiyalarla əhali üçün istehlak malları istehsalında tətbiq edilən İKT və Sİ təcrübəsini də genişləndirmək imkanları yaranır. Həmin istiqamət emal sənayenin baza sahələrində struktur dəyişikliyi aparılmasının ilkin şərtlərinin yaradılması ilə yanaşı, perspektivli inkişaf meyli də hesab edilə bilər.

Иршад Каримли, Рамал Каримов

Потенциальные возможности и производственные ресурсы перерабатывающей промышленности Азербайджана: Возможности участия в международных проектах преподаватель Бакинский коммерческий университет (БУБ)

Резюме

Потенциальные возможности перерабатывающей промышленности Азербайджана широки, а производственные ресурсы богаты. Наша цель — выявить эти потенциальные возможности и ввести в эксплуатацию производственные ресурсы на основе современных технических и технологических достижений. Для этого необходимо продвигать потенциал машиностроительной, химической, пищевой и швейной промышленности Азербайджана, а также строительного, транспортного и туристического секторов, среди иностранных инвесторов, чтобы они могли участвовать в международных инвестиционных проектах и извлекать из них выгоду с помощью цифровой трансформации. Для продвижения необходимо активизировать материально-технические и социально-экономические факторы и подготовить необходимые условия для их существования. То есть, в направлении структурных изменений в секторе перерабатывающей промышленности, необходимо изучить во всей его реальности текущее состояние и экономический потенциал подсекторов, производящих машины и оборудование, устройства и машины, особенно устройства на основе цифровых технологий. Эта ситуация позволит выявить причины структурного дисбаланса между нефтегазовым сектором и несырьевыми отраслями, а также несырьевыми отраслями, особенно в самой перерабатывающей промышленности. Это создаст возможности не только для модернизации существующих технологий в основных областях перерабатывающей промышленности, но и для расширения опыта применения ИКТ и ИИ в производстве потребительских товаров с использованием этих технологий. Это направление можно считать перспективным трендом развития, а также создающим исходные условия для структурных изменений в основных областях перерабатывающей промышленности.

Irshad Karimli, Ramal Karimov

Potential opportunities and production resources of the processing industry of Azerbaijan: Opportunities for participation in international projects

Summary

The potential opportunities of the processing industries of Azerbaijan are wide, and the production resources are rich. Our goal is to reveal these potential opportunities and put production resources into operation on the basis of modern technical and technological achievements. For this, it is necessary to promote the potential of Azerbaijan's machine-building, chemical, food and clothing industries, as well as the construction, transport and tourism sectors, to foreign investors in order to participate in international investment projects and benefit from them with the help of digital transformation. For promotion, it is necessary to activate material-technical and socio-economic factors, and prepare the necessary conditions for their existence. That is, in the direction of structural change in the processing industry sector, the current state and economic potential of sub-sectors producing machinery and equipment, devices and machines, especially devices based on digital technologies, should be studied in all its reality. This situation will reveal the reasons for the structural imbalance between the oil and gas sector and non-oil industries, as well as non-oil industries, especially within the processing industry itself. It will create opportunities not only to modernize existing techniques and technologies in the basic areas of the processing industry, but also to expand the ICT and AI experience applied in the production of consumer goods for the population with these technologies. This direction can be considered a promising development trend, along with creating the initial conditions for structural change in the basic areas of the processing industry.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın Statistik göstəriciləri 2024.- AR Statistika Komitəsi 2025
2. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər.- AR prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli sərəncamı
3. “Dövlət-özəl tərəfdaşlığı haqqında” AR Qanunu. AR. NK-nin 2024-cü il 18 mart tarixli 167 nömrəli Qərarı
4. Əliyev F.B. İnvestisiya layihələrinin təhlili və dəyərləndirilməsi. Bakı, "Azər" nəşriyyatı 2023
5. Axundov M.Ə. Strateji idarəetmə. Bakı, “Ağrıdağ” nəşriyyatı, 2011
6. Tağıyev A. H. Səfərov Q.Ə. innovasiya layihələrinin menecmenti ,Bakı 2013
7. Светлов Н.М., Светлова Г.Н. Информационные технологии управления проектами . Москва 2006
8. Kərimli İ.A. İqtisad elmi: Aktual problemlər və real yanaşmalar.- Bakı 2015
9. Kərimli İ.A. Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərinin bərpasına və yenidən qurulmasına yeni yanaşmalar və istiqamətlər - Bakı 2021
10. <https://www.stat.gov.az> (09.17.2024)

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 09.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 16.04.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT:330.341,339.9

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-15-26

EKOLOJİ, SOSIAL VƏ İQTİSADI AMİLLƏRİN QARŞILIQLI TƏSİRİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ: DAYANIQLI İNKİŞAFIN KOMPLEKS ÖLÇÜLMƏSİ

Ramiz Cavadov

Milli Aviasiya Akademiyası “İqtisadiyyat” kafedrasının dosenti, i.ü.f.d.

Az 1045, Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Mərdəkan prospekti-30

e-poçt: ramizjavad@gmail.com

Açar sözlər: dayanıqlı inkişaf, ekonometrik analiz, panel data, insan kapitalı, CO₂ emissiyası, iqtisadi artım

Ключевые слова: устойчивое развитие, эконометрический анализ, панельные данные, человеческий капитал, выбросы CO₂, экономический рост

Keywords: sustainable development, econometric analysis, panel data, human capital, CO₂ emissions, economic growth

Ramiz Cavadov

Ekoloji, sosial və iqtisadi amillərin qarşılıqlı təsirinin ekonometrik analizi: dayanıqlı inkişafın kompleks ölçülməsi

Xülasə

Bu tədqiqat ekoloji, sosial və iqtisadi amillərin qarşılıqlı təsirinin ekonometrik analizini apararaq dayanıqlı inkişafın kompleks şəkildə ölçülməsini məqsəd qoyur. Tədqiqat çərçivəsində Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan və Türkiyə üzrə 2005–2023-cü illəri əhatə edən panel məlumatlar əsasında çoxfaktorlu regressiya modeli qurulmuş və “sabit effektlər” yanaşması tətbiq edilmişdir. Empirik nəticələr göstərir ki, adambaşına ÜDM və təhsil səviyyəsi dayanıqlı inkişaf indeksinə müsbət və statistik əhəmiyyətli təsir göstərir, işsizlik və CO₂ emissiyası isə mənfi təsirə malikdir. Xüsusilə təhsil səviyyəsinin ən yüksək təsir əmsalına malik olması insan kapitalının dayanıqlı inkişafın əsas sürücüsü olduğunu təsdiqləyir. Müqayisəli analiz nəticələri göstərir ki, iqtisadi artımın yüksək olması dayanıqlı inkişaf üçün kifayət deyil, sosial və ekoloji komponentlərin balansı həlledici rol oynayır. Tədqiqatın nəticələri dayanıqlı inkişafın təmin olunması üçün kompleks siyasət yanaşmasının, xüsusilə sosial investisiyaların və yaşıl iqtisadiyyat strategiyalarının əhəmiyyətini vurğulayır.

Рамиз Джавадов

«Эконометрический анализ взаимодействия экологических, социальных и экономических факторов: комплексное измерение устойчивого развития»

Резюме

Данное исследование направлено на проведение эконометрического анализа взаимосвязи экологических, социальных и экономических факторов, а также на комплексное измерение устойчивого развития. В рамках работы на основе панельных данных по Азербайджану, Грузии, Казахстану и Турции за период 2005–2023 гг. была построена многофакторная регрессионная модель с применением метода фиксированных эффектов. Эмпирические результаты показали, что ВВП на душу населения и уровень образования оказывают положительное и статистически значимое влияние на индекс устойчивого развития, тогда как безработица и выбросы CO₂ имеют отрицательное воздействие. При этом переменная образования демонстрирует наибольший коэффициент, что подтверждает ключевую роль человеческого капитала как основного драйвера устойчивого развития. Сравнительный анализ

показал, что высокий экономический рост сам по себе не обеспечивает устойчивого развития, поскольку решающую роль играет баланс между социальными и экологическими компонентами. Полученные результаты подчеркивают важность комплексного подхода к государственной политике, включая увеличение социальных инвестиций и реализацию стратегий «зеленой экономики».

Ramiz Javadov

“Econometric Analysis of the Interaction between Environmental, Social, and Economic Factors: A Comprehensive Measurement of Sustainable Development”

Summary

This study aims to conduct an econometric analysis of the interaction between environmental, social, and economic factors and to measure sustainable development in a comprehensive manner. Within the framework of the research, a multifactor regression model was constructed based on panel data covering Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, and Turkey for the period 2005–2023, applying the Fixed Effects approach. The empirical results indicate that GDP per capita and education level have a positive and statistically significant impact on the sustainable development index, while unemployment and CO₂ emissions exert a negative effect. In particular, the education variable demonstrates the highest coefficient, confirming that human capital is the main driving force of sustainable development. Comparative analysis further reveals that high economic growth alone is not sufficient to ensure sustainable development, as the balance between social and environmental components plays a decisive role. The findings highlight the importance of integrated policy approaches, especially increased social investments and the implementation of green economy strategies, for achieving sustainable development.

Ədəbiyyat

1. Apergis, N., & Payne, J. E. (2010). Renewable energy consumption and economic growth: Evidence from a panel of OECD countries. *Energy Policy*, 38(1), 656–660.
2. Apergis, N., & Payne, J. E. (2014). Renewable energy, output, carbon dioxide emissions, and fossil fuel prices in Central America. *Energy Economics*, 42, 226–232.
3. Baltagi, B. H. (2021). *Econometric Analysis of Panel Data* (6th ed.). Springer.
4. Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. University of Chicago Press.
5. Daly, H. E. (1996). *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Beacon Press.
6. Durbin, J., & Watson, G. S. (1950). Testing for serial correlation in least squares regression. *Biometrika*, 37(3–4), 409–428.
7. Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone.
8. Grossman, G. M., & Krueger, A. B. (1995). Economic growth and the environment. *The Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 353–377.
9. Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics* (5th ed.). McGraw-Hill.
10. Kaufmann, D., & Kraay, A. (2023). *Worldwide Governance Indicators: Methodology and analytical issues*. World Bank.
11. OECD (2020). *Measuring Distance to the SDG Targets 2020*. OECD Publishing.
12. OECD (2024). *Measuring Distance to the SDG Targets 2024*. OECD Publishing.
13. Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289–326.
14. Sachs, J., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., & Woelm, F. (2023). *Sustainable Development Report 2023*. Cambridge University Press.
15. Sachs, J. et al. (2021). *Sustainable Development Report 2021*. Cambridge University Press.

16. Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2019). *Beyond GDP: Measuring What Counts*. OECD Publishing.
17. United Nations (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.
18. UNDP (2024). *Human Development Report 2023/2024*. United Nations Development Programme.
19. World Bank (2024). *World Development Indicators*. World Bank.
20. World Bank (2025). *World Development Indicators Database*. World Bank.
21. Baghirov, H. (2021). *Azərbaycanın dayanıqlı inkişafının nəzəri əsasları*. Bakı.
22. State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan (2024). *Statistical Yearbook of Azerbaijan*. Baku.
23. State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan (2024). *Official statistical data*. <https://www.stat.gov.az>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 24.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 28.04.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 656.072:004.89

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-27-34

ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ГРАЖДАНСКОЙ АВИАЦИИ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПАССАЖИРСКИХ ПЕРЕВОЗОК

Эльмира Джафарли

Докторант Национальной Академии Авиации

AZ 1045, город.Баку, Мардакянский пр.30

e-почта: elmira.jafarli@naa.edu.az

Аçar sözlər: süni intellekt, sərnişin hava daşımaları, səmərəlilik, mülki aviasiya, rəqəmsal transformasiya, iqtisadi səmərəlilik.

Ключевые слова: искусственный интеллект, пассажирские авиаперевозки, эффективность, гражданская авиация, цифровая трансформация, экономическая эффективность.

Keywords: artificial intelligence, passenger air transport, efficiency, civil aviation, digital transformation, economic efficiency.

Elmira Cəfərli

Hava nəqliyyatında süni intellekt texnologiyaların sərnişin daşınmasının səmərəliliyinə təsiri

Xülasə

Süni intellekt texnologiyalarının sürətli inkişafı mülki aviasiyada rəqəmsal transformasiyanın əsas amillərindən birinə çevrilmişdir. Yüksək əməliyyat mürəkkəbliyi və ciddi təhlükəsizlik tələbləri ilə xarakterizə olunan sərnişin hava daşımaları fəaliyyətin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə süni intellekt əsaslı həllərdən getdikcə daha geniş istifadə edir.

Məqalədə süni intellektin sərnişin hava daşımalarının səmərəliliyinin artırılmasında rolu araşdırılır. Tədqiqat çərçivəsində mülki aviasiyada süni intellekt texnologiyalarının tətbiqinin əsas istiqamətləri, o cümlədən tələbin proqnozlaşdırılması, uçuş cədvəllərinin optimallaşdırılması, hava gəmilərinə texniki xidmətin proqnozlaşdırılması, hava limanı əməliyyatlarının idarə edilməsi və sərnişin xidmətlərinin fərdiləşdirilməsi təhlil edilmişdir. Süni intellekt texnologiyalarının tətbiqinin iqtisadi təsirləri — istismar xərclərinin azaldılması, məhsuldarlığın artırılması, resurslardan istifadənin səmərəliliyinin yüksəldilməsi və sərnişin məmnunluğunun artırılması — xüsusi olaraq vurğulanmışdır. Elmi mənbələrin təhlili və mövcud yanaşmaların sistemləşdirilməsi əsasında süni intellektin sərnişin hava daşımalarının əməliyyat və iqtisadi səmərəliliyinə təsir mexanizmləri müəyyən edilmişdir. Əldə olunan nəticələr aviaşirkətlərin və ümumilikdə aviasiya sektorunun rəqəmsal inkişaf strategiyalarının formalaşdırılmasında istifadə oluna bilər.

Эльмира Джафарли

Искусственный интеллект как фактор повышения эффективности пассажирских авиаперевозок

Резюме

В статье исследуется роль искусственного интеллекта как ключевого фактора повышения эффективности пассажирских авиаперевозок в условиях цифровой трансформации гражданской авиации. Целью исследования является систематизация и анализ существующих научных и прикладных подходов к применению технологий искусственного интеллекта в деятельности авиакомпаний, а также оценка их влияния на операционную и экономическую эффективность.

Методологической основой исследования послужила модель AI–Airline–Efficiency Model (AAEM), объединяющая классификацию технологий искусственного интеллекта (машинное обучение, глубокое обучение, обучение с подкреплением и обработка естественного языка) с ключевыми бизнес-функциями авиакомпаний. В рамках работы проведён анализ современных эмпирических и отраслевых исследований, отражающих практические результаты внедрения ИИ в пассажирских авиаперевозках.

Результаты исследования показывают, что применение искусственного интеллекта обеспечивает измеримые эффекты в виде сокращения задержек рейсов, оптимизации наземных операций, снижения расхода топлива, повышения точности прогнозирования спроса и развития предсказательного технического обслуживания. Наибольший эффект в настоящее время достигается в сфере операционной эффективности, тогда как потенциал обучения с подкреплением и обработки естественного языка остаётся реализованным лишь частично. Выявлена фрагментарность существующих решений и недостаточная интеграция ИИ между различными подразделениями и участниками авиационной экосистемы.

Научная новизна статьи заключается в систематизации эмпирических данных о применении искусственного интеллекта в пассажирских авиаперевозках и обосновании комплексного подхода к оценке его эффективности на основе модели AAEM.

Elmira Jafarli

Artificial intelligence as a driver of efficiency in air passenger transport

Summary

This paper examines the role of artificial intelligence as a key driver of efficiency improvement in passenger air transport within the context of the digital transformation of civil aviation. The aim of the study is to systematize and analyze existing academic and industry approaches to the application of artificial intelligence technologies in airline operations and to assess their impact on operational and economic efficiency.

The methodological framework of the study is based on the AI–Airline–Efficiency Model (AAEM), which integrates a classification of artificial intelligence technologies—Machine Learning, Deep Learning, Reinforcement Learning, and Natural Language Processing—with the core business functions of airlines. The paper draws on a structured analysis of contemporary empirical and industry studies that demonstrate the practical outcomes of AI implementation in passenger air transport.

The findings indicate that the adoption of artificial intelligence delivers measurable benefits, including reductions in flight delays, optimization of ground operations, decreased fuel consumption, improved demand forecasting accuracy, and the advancement of predictive maintenance practices. The scientific contribution of this paper lies in the systematic synthesis of empirical evidence on artificial intelligence applications in passenger air transport and in the validation of a comprehensive framework for assessing efficiency impacts based on the AAEM. From a practical perspective, the results provide valuable insights for airline managers and policymakers in developing digital transformation strategies and enhancing the resilience and long-term performance of airlines in an increasingly complex and competitive environment.

Литература

1. Akterkar, R. (2019). *Artificial Intelligence for Business*. Springer.
2. Merkert, R. (2022). The impact of digitalization and artificial intelligence on the air transport industry. *Journal of Air Transport Management*, 98
3. Siering, M., Deokar, A. V., & Janze, C. (2018). Disentangling consumer recommendations: Explaining and predicting airline review helpfulness. *Decision Support Systems*, 111, 80–93.

4. Vincent, D., Deville, Y., & Van Hentenryck, P. (2021). Artificial intelligence for transportation and mobility systems: A survey. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies*, 124
5. 5.Вайл П. Цифровая трансформация бизнеса: Изменение бизнес-модели для организации нового поколения. М.: Альпина Паблицер, 2019.
6. 6.https://www.airnav.tj/ru/presscenter/int_news/3613-aeroporty-ispolzuyuschie-iskusstvennyy-intellekt-dlya-upravleniya-razvorotami-samoletov-ekonomyat-milliony-i-sokraschayut-zaderzhki-vyletov-na-25.html
7. <https://digitaldefynd.com/?wsiqmenu>
8. <https://wifitalents.com/ai-in-the-global-airline-industry-statistics/>
9. https://www.mdpi.com/2227-9717/13/3/666?utm_
10. <https://gitnux.org/ai-in-the-airline-industry-statistics/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 17.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 21.04.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 331.5:343.9

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-35-43

AZƏRBAYCANDA CİNAYƏTKARLIQ VƏ ƏMƏK BAZARI ARASINDA İQTİSADI ƏLAQƏNİN TƏHLİLİ

Fərid Məmmədov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin doktorantı

AZ 1052, Bakı şəhəri, Ağa Nemətulla küçəsi, 54

e-poçt: farid5mammadov@gmail.com

Açar sözlər: cinayətkarlıq, əmək bazarı, işsizlik, məşğulluq, iqtisadi inkişaf, statistik analiz, sosial siyasət

Ключевые слова: преступность, рынок труда, безработица, занятость, экономическое развитие, статистический анализ, социальная политика.

Keywords: crime, labor market, unemployment, employment, economic development, statistical analysis, social policy.

Fərid Məmmədov

Azərbaycanda cinayətkarlıq və əmək bazarı arasında iqtisadi əlaqənin təhlili

Xülasə

Bu tədqiqat 2016-2024-cü illər ərzində Azərbaycanda cinayətkarlıq və əmək bazarı göstəriciləri arasında iqtisadi əlaqəni empirik metodlarla araşdırır. Tədqiqatın əsas məqsədi işsizlik səviyyəsi, orta əməkhaqqı və məşğulluq göstəricilərinin cinayətkarlıq dinamikasına təsirini statistik analiz vasitəsilə qiymətləndirməkdir. Pearson korrelyasiya analizi və reqressiya modelləri əsasında aparılan araşdırma üç əsas hipotezin yoxlanılmasını təmin edir. İlk olaraq, işsizlik səviyyəsi ilə cinayət sayı arasında müsbət korrelyasiya olub-olmadığı araşdırılır. İkinci mərhələdə orta aylıq nominal əməkhaqqının artması ilə cinayətkarlığın azalması arasında əks əlaqənin mövcudluğu yoxlanılır. Üçüncü hipotez isə məşğul əhəlinin sayı ilə cinayətkar sayı arasında mənfi korrelyasiyanın olub-olmadığını qiymətləndirir. Bu da iki tendensiya arasında statistik əhəmiyyətli müsbət əlaqənin olduğunu göstərir. Tədqiqat Azərbaycanda sosial-iqtisadi siyasətlərin formalaşdırılmasında əmək bazarının stabilləşdirilməsinin və məşğulluğun artırılması cinayətkarlığın azaldılması üçün kritik əhəmiyyət daşıdığını göstərir.

İqtisadi və sosial ədəbiyyatlarda Eric D. Gould, Bruce A. Weinberg, and David B. Mustard tədqiqatlarında cinayət səviyyəsinin qısa müddətli deyil, uzun müddətli əmək bazarı göstəriciləri ilə əlaqəli olduğu qeyd edilmişdir. Məqalə Azərbaycanda əmək bazarı göstəriciləri ilə cinayətkarlıq statistikasını arasında əlaqələri təhlil edən ilk elmi işlərdən biridir. Elmi nəticə olaraq, illər üzrə panel dataların Pearson korrelyasiyası tapılmış və P dəyərləri müəyyənləşdirilmişdir. Bu əlaqələrin təyin edilməsi gələcəkdə cinayətkarlıq sahəsində sosial faktorlarla yanaşı iqtisadi göstəricilərin də nəzərə alınmasını labüd edir.

Фарид Мамедов

Анализ экономической взаимосвязи между преступностью и рынком труда в

Азербайджане

Резюме

Данное исследование эмпирически анализирует экономическую взаимосвязь между уровнем преступности и показателями рынка труда в Азербайджане за период 2016–2024 гг.

Основная цель работы заключается в статистической оценке влияния уровня безработицы, среднего заработка и показателей занятости на динамику преступности. В исследовании используются корреляционный анализ Пирсона и регрессионные модели для проверки трех основных гипотез. Во-первых, изучается наличие положительной корреляции между уровнем безработицы и числом зарегистрированных преступлений. Во-вторых, проверяется существование обратной зависимости между ростом среднемесячной номинальной заработной платы и уровнем преступности. Третья гипотеза оценивает наличие отрицательной корреляции между численностью занятого населения и числом правонарушителей. Полученные результаты свидетельствуют о наличии статистически значимой положительной взаимосвязи между определенными тенденциями. Исследование показывает, что стабилизация рынка труда и повышение уровня занятости имеют критически важное значение для снижения преступности при формировании социально-экономической политики в Азербайджане.

В экономической и социальной литературе в работах Eric D. Gould, Bruce A. Weinberg и David B. Mustard отмечается, что уровень преступности связан не только с краткосрочными колебаниями, но и с долгосрочными показателями рынка труда. Статья является одной из первых научных работ, анализирующих взаимосвязь между показателями рынка труда и статистикой преступности в Азербайджане. В качестве научного результата были рассчитаны коэффициенты корреляции Пирсона для панельных данных по годам и определены соответствующие значения p . Установление данных взаимосвязей подчеркивает необходимость учета экономических показателей наряду с социальными факторами при разработке будущей политики в сфере противодействия преступности.

Farid Mammadov

Analysis of the economic relationship between crime and the labor market in Azerbaijan Summary

This study empirically examines the economic relationship between crime and labor market indicators in Azerbaijan over the period 2016–2024. The primary objective of the research is to evaluate, through statistical analysis, the impact of the unemployment rate, average wages, and employment indicators on crime dynamics. The study employs Pearson correlation analysis and regression models to test three main hypotheses. First, it investigates whether a positive correlation exists between the unemployment rate and the number of crimes. Second, it examines the presence of an inverse relationship between increases in the average monthly nominal wage and crime rates. The third hypothesis assesses whether a negative correlation exists between the number of employed individuals and the number of offenders. The findings indicate a statistically significant positive relationship between certain key trends. The research demonstrates that stabilizing the labor market and increasing employment are of critical importance for reducing crime in the formulation of socio-economic policies in Azerbaijan.

In the economic and social literature, studies by Eric D. Gould, Bruce A. Weinberg, and David B. Mustard emphasize that crime rates are associated not merely with short-term fluctuations but with long-term labor market conditions. This article represents one of the first scientific studies analyzing the relationship between labor market indicators and crime statistics in Azerbaijan. As a scientific outcome, Pearson correlations for panel data across years were calculated and corresponding p -values were determined. Identifying these relationships highlights the necessity of considering economic indicators alongside social factors in future crime-related policy frameworks.

Ədəbiyyat

1. Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.

2. Bell, B., Bindler, A., & Machin, S. (2018). Crime scars: Recessions and the making of career criminals. *Review of Economics and Statistics*, 100(3), 392-404.
3. Freeman, R. B. (1999). The economics of crime. In O. Ashenfelter & D. Card (Eds.), *Handbook of Labor Economics* (Vol. 3, pp. 3529-3571). Elsevier.
4. Gould, E. D., Weinberg, B. A., & Mustard, D. B. (2002). Crime rates and local labor market opportunities in the United States: 1979-1997. *Review of Economics and Statistics*, 84(1), 45-61.
5. Machin, S., & Meghir, C. (2004). Crime and economic incentives. *Journal of Human Resources*, 39(4), 958-979.
6. Mustard, D. B. (2010). How do labor markets affect crime? New evidence on an old puzzle. In B. L. Benson & P. R. Zimmerman (Eds.), *Handbook on the Economics of Crime* (pp. 342-358). Edward Elgar Publishing.
7. Raphael, S., & Winter-Ebmer, R. (2001). Identifying the effect of unemployment on crime. *Journal of Law and Economics*, 44(1), 259-283.
8. <https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/89715/>
9. <https://i-rep.emu.edu.tr/server/api/core/bitstreams/74892df7-3e1d-42bb-b2b3-96c479d8fcb7/content>
10. https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp2044.pdf?utm_source
11. https://docs.iza.org/dp4856.pdf?utm_source
12. Şahbazov İ, Əfəndiyev Z. (2021). The socioeconomic covariates of violent and property crime rates in Azerbaijan, 1-2.
13. Eric D. Gould, Bruce A. Weinberg, and David B. Mustard (1979-1997). *Crime Rates and Local Labor Market Opportunities In The United States* 57-58

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 01.05.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 657.37

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-44-49

MALİYYƏ HESABATLARINDA AÇIQLAMA SƏVİYYƏSİNİN ARTIRILMASI VƏ ŞƏFFAFLIĞIN TƏMİN EDİLMƏSİ YOLLARI

Təranə Əhmədova

Sumqayıt Dövlət Universiteti

Biznesin idarə edilməsi kafedrasının dosenti, i.ü.f.d

AZ 5008 Sumqayıt şəh., 43-cü məhəllə, Bakı küç.

e-poçt: tarana.7474@mail.ru

Arzu Atakışiyeva

Sumqayıt Dövlət Universitetinin magistrantı

AZ 5008 Sumqayıt şəh., 43-cü məhəllə, Bakı küç.

e-poçt: atakshiyeva.arzu.98@gmail.com

Açar sözlər: kiçik və orta sahibkarlıq, bazar iqtisadiyyatı, qeyri-neft sektoru, iqtisadi artım

Ключевые слова: малые и средние предприятия, рыночная экономика, не нефтяной сектор, экономический рост

Keywords: small and medium-sized enterprises, market economy, non-oil sector, economic growth

Təranə Əhmədova, Arzu Atakışiyeva

Maliyyə hesabatlarında açıqlama səviyyəsinin artırılması və şəffaflığın təmin edilməsi yolları

Xülasə

Kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri bazar iqtisadiyyatında rəqabət mühitinin formalaşması və möhkəmlənməsi baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Rəqabətli mühit iqtisadi sistemin çevikliyini artırır, bazarın dəyişən şərtlərə uyğunlaşmasını sürətləndirir və iqtisadi dinamikanın qorunmasına xidmət edir. Bu səbəbdən dövlət tərəfindən həyata keçirilən iqtisadi siyasətdə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının dəstəklənməsi əsas prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirilir.

Azərbaycan Respublikasında bazar münasibətlərinin daha səmərəli fəaliyyət göstərməsi məqsədilə dövlət tərəfindən sahibkarlığın inkişafına yönəlmiş ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Bu tədbirlər yeni müəssisələrin yaradılmasına, mövcud biznes strukturlarının fəaliyyətinin genişlənməsinə və ümumilikdə sahibkarlıq mühitinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edir. Bununla yanaşı, qeyd olunan sahədə müəyyən çətinliklərin və institusional problemlərin mövcudluğu da müşahidə olunur.

Kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin davamlı və effektiv fəaliyyət göstərməsi üçün dövlət siyasətinin sabit və ardıcıl olması vacib şərtlərdən biridir. Xüsusilə, iqtisadi fəaliyyət göstərən sahibkarlar arasında yarana biləcək inhisarçılıq meyllərinin bazar prinsipləri əsasında məhdudlaşdırılması və sağlam rəqabət mühitinin qorunması xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Eyni zamanda, qeyri-ədalətli rəqabət halları ilə mübarizə aparılması və bu kimi halların qarşısının alınması üçün hüquqi və institusional mexanizmlərin gücləndirilməsi də vacib istiqamətlərdən hesab olunur.

Tədqiqat çərçivəsində kiçik sahibkarlığın mövcud inkişaf səviyyəsi qısa şəkildə təhlil edilir, həmçinin ölkədə biznes mühitinin yaxşılaşdırılması məqsədilə dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər araşdırılır. Bununla yanaşı, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı sahəsində bir sıra xarici ölkələrin təcrübəsi öyrənilir və onların Azərbaycan Respublikasında tətbiqi imkanları nəzərdən keçirilir.

Тарана Ахмедова, Арзу Атакишиева
Способы повышения уровня раскрытия информации в финансовой отчетности и
обеспечения прозрачности
Резюме

Малые и средние предприятия имеют большое значение в формировании и укреплении конкурентной среды в рыночной экономике. Конкурентная среда повышает гибкость экономической системы, ускоряет адаптацию рынка к меняющимся условиям и служит поддержанию экономической динамики. По этой причине поддержка развития малых и средних предприятий считается одним из главных приоритетных направлений в проводимой государством экономической политике.

В целях обеспечения более эффективного функционирования рыночных отношений в Азербайджанской Республике государство осуществляет последовательные и целенаправленные меры, направленные на развитие предпринимательства. Эти меры служат созданию новых предприятий, расширению деятельности существующих бизнес-структур и улучшению предпринимательской среды в целом. В то же время в этой области наблюдаются определенные трудности и институциональные проблемы.

Одним из важных условий устойчивого и эффективного функционирования малых и средних предприятий является стабильность и последовательность государственной политики. В частности, особое значение имеет ограничение монополистических тенденций, которые могут возникнуть среди предпринимателей, осуществляющих экономическую деятельность на основе рыночных принципов, и поддержание здоровой конкурентной среды. Одновременно с этим важными направлениями считаются борьба с недобросовестной конкуренцией и укрепление правовых и институциональных механизмов предотвращения подобных случаев.

В рамках исследования кратко анализируется текущий уровень развития малого предпринимательства, а также рассматриваются меры, принимаемые государством для улучшения деловой среды в стране. Кроме того, изучается опыт ряда зарубежных стран в области развития малого и среднего предпринимательства и рассматриваются возможности его применения в Азербайджанской Республике.

Tarana Ahmadova, Arzu Atakishiyeva
Methods for enhancing disclosure levels in financial reporting and ensuring
Transparency
Summary

Small and medium-sized enterprises are of great importance in terms of the formation and strengthening of the competitive environment in a market economy. A competitive environment increases the flexibility of the economic system, accelerates the adaptation of the market to changing conditions and serves to maintain economic dynamics. For this reason, supporting the development of small and medium-sized enterprises is considered one of the main priority directions in the economic policy implemented by the state.

In order to ensure more efficient functioning of market relations in the Republic of Azerbaijan, the state is implementing consistent and purposeful measures aimed at the development of entrepreneurship. These measures serve to create new enterprises, expand the activities of existing business structures and improve the entrepreneurial environment in general. At the same time, the existence of certain difficulties and institutional problems in this area is also observed.

One of the important conditions for the sustainable and effective operation of small and medium-sized enterprises is that the state policy is stable and consistent. In particular, it is of particular importance to limit the monopolistic tendencies that may arise among entrepreneurs engaged in economic activity on the basis of market principles and to maintain a healthy competitive environment. At the same time, combating unfair competition and strengthening legal and institutional mechanisms to prevent such cases are also considered important directions.

The current level of development of small entrepreneurship is briefly analyzed within the framework of the study, as well as measures taken by the state to improve the business environment in the country are examined. In addition, the experience of a number of foreign countries in the field of development of small and medium-sized entrepreneurship is studied and the possibilities of their application in the Republic of Azerbaijan are considered.

Ədəbiyyat

1. Əliyev S. 2019, AİBİ işçi sənədlər seriyası. Azərbaycanda dəyər zəncirləri vasitəsilə Kobi sahələrin maliyyələşdirməsindən istifadə üçün problemlər və imkanlar № 973, İyul 2019.
2. Kiçik və orta sahibkarlığın idarə edilməsinin daha da təkmilləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 2017.
3. Касымов Ф., Исмаилов И. «Основы Предпринимательства», Баку – 2008.
4. Стратегическая Дорожная Карта Производства Потребительских Товаров На Уровне Малых И Средних Предприятий В Азербайджанской Республике. Баку, 2016.
5. Червова Л.Г., Бачурин А.А. Зарубежный Опыт Регулирования Развития Предпринимательской Деятельности //
6. Вестник Института Экономических Исследований. - 2017. - № 2 (6). - С. 17-24.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 07.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 10.04.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 338.48

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-50-57

KƏND TURİZMİNİN İDARƏ EDİLMƏSİNƏ NƏZƏRİ YANAŞMALAR VƏ MODEL STRATEGİYALARI

Vəfa Mahmudova

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Biznes və logistika kafedrasının baş müəllimi, i.ü.f.d
AZ1001, Bakı şəhəri, Səbail rayonu, İstiqlaliyyət küçəsi, 6
e-poçt: vafa_mahmudova@unec.edu.az*

Elşən Sadıqov

*Azərbaycan Dövlət İqtisad universitetinin magistrantı
AZ1001, Bakı şəhəri, Səbail rayonu, İstiqlaliyyət küçəsi, 6
e-poçt: sadiqov.elsen2003@gmail.com*

Açar sözlər: kənd turizmi, idarəetmə, davamlılıq, icma əsaslı model, kənd iqtisadiyyatı, turizm inkişafı.

Ключевые слова: сельский туризм, управление, устойчивость, модель, основанная на участии местных сообществ, сельская экономика, развитие туризма.

Keywords: rural tourism, management, sustainability, community-based model, rural economy, tourism development.

Vəfa Mahmudova, Elşən Sadıqov

Kənd turizminin idarə edilməsinə nəzəri yanaşmalar və model strategiyaları

Xülasə

Kənd turizmi şəhərin səs-küyündən və stresindən uzaqlaşmaq istəyən insanlar üçün kənd şəraitində fərqli təcrübələr yaşamaq və yerli mədəniyyəti yaxından tanımaq imkanı yaradır. Bu turizm növü əsasən dayanıqlılıq və məsuliyyət prinsiplərinə əsaslanır və bunun nəticəsində kənd əhalisinin sosial və iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşmasına kömək edir.

Kənd turizmi müxtəlif istiqamətlərə bölünür. Buraya təbiətə əsaslanan fəaliyyətlər, kənd təsərrüfatı ilə bağlı təcrübələr, mədəni turizm, icma əsaslı fəaliyyətlər, həmçinin sağlamlıq və macərə yönümlü turizm daxildir. Bu sahənin idarə olunması isə bir neçə mərhələdən ibarətdir: planlaşdırma, təşkil etmə, rəhbərlik və nəzarət. Bu proseslərdə yerli icmanın aktiv iştirakı çox vacib hesab olunur.

Müasir dövrdə kənd turizminin idarə olunması daha çox davamlılıq prinsiplərinə, icma yönümlü yanaşmaya, inteqrasiya olunmuş idarəetməyə və effektiv marketinq strategiyalarına əsaslanır. Buna baxmayaraq, bu sahənin inkişafında bəzi problemlər də mövcuddur. Bunlara infrastruktur çatışmazlığı, peşəkar kadrların azlığı, mövsümi fəaliyyət, ekoloji məsələlərə həssaslıq və maliyyə çətinlikləri daxildir.

Bu problemlərin həlli üçün dövlət qurumları, özəl sektor və yerli icmalar arasında əməkdaşlıq və düzgün koordinasiya çox önəmlidir. Aparılan araşdırmalar göstərir ki, kənd turizminin idarə olunmasında nəzəri yanaşmaların və müxtəlif modellərin düzgün tətbiqi kəndlərin davamlı inkişafına müsbət təsir göstərir.

Вефа Махмудова, Эльшан Садыгов

**Теоретические подходы и модельные стратегии управления сельским туризмом
Резюме**

Сельский туризм предоставляет возможность людям, стремящимся отдалиться от городского шума и стресса, получить уникальный опыт в сельской местности и ближе познакомиться с местной культурой. Данный вид туризма в основном основывается на принципах устойчивости и ответственности, что способствует улучшению социально-экономического положения сельского населения.

Сельский туризм включает в себя различные направления, такие как природно-ориентированные виды деятельности, агротуризм, культурный туризм, деятельность на основе местных сообществ, а также оздоровительный и приключенческий туризм. Управление данной сферой состоит из нескольких этапов: планирование, организация, руководство и контроль. В этих процессах активное участие местного сообщества считается крайне важным.

В современный период управление сельским туризмом в большей степени опирается на принципы устойчивого развития, ориентированный на сообщество подход, интегрированное управление и эффективные маркетинговые стратегии. Несмотря на это, развитие данной сферы сталкивается с рядом проблем, включая недостаток инфраструктуры, нехватку профессиональных кадров, сезонный характер деятельности, экологическую уязвимость и финансовые трудности.

Для решения этих проблем крайне важно обеспечить сотрудничество и эффективную координацию между государственными структурами, частным сектором и местными сообществами. Проведённые исследования показывают, что правильное применение теоретических подходов и различных моделей управления сельским туризмом оказывает положительное влияние на устойчивое развитие сельских территорий.

Vafa Mahmudova, Elshan Sadigov

**Theoretical approaches and model strategies for managing rural tourism
Summary**

Rural tourism provides an opportunity for individuals seeking to escape urban noise and stress to experience unique rural environments and gain a closer understanding of local culture. This type of tourism is primarily based on the principles of sustainability and responsibility, thereby contributing to the improvement of the socio-economic conditions of rural populations.

Rural tourism encompasses various направления, including nature-based activities, agritourism, cultural tourism, community-based initiatives, as well as wellness and adventure tourism. The management of this sector consists of several stages: planning, organization, leadership, and control. Active participation of local communities is considered essential throughout these processes. In the modern era, the management of rural tourism increasingly relies on sustainability principles, a community-oriented approach, integrated management, and effective marketing strategies. Nevertheless, the development of this sector faces several challenges, such as inadequate infrastructure, a shortage of qualified professionals, сезонность деятельности, environmental sensitivity, and financial constraints.

To address these issues, effective collaboration and coordination among governmental institutions, the private sector, and local communities are crucial. Research indicates that the proper application of theoretical approaches and various management models in rural tourism positively contributes to the sustainable development of rural areas.

Ədəbiyyat

1. Bellini, N., Grillo, F., Lazzeri, G., & Pasquinelli, C. (2017). Tourism and regional economic resilience from a policy perspective: Lessons from smart specialization strategies in Europe. *European Planning Studies*.
2. Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2009). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (11th ed.). Hoboken: John Wiley & Sons.
3. ILO. (2013). *Toolkit on poverty reduction through tourism*. Sectoral Activities Department. Geneva.
4. ILO. (2015). *Economic diversification of the rural economy*. Sectoral Policies Department. Geneva.
5. Mahmoodi, M., Roman, M., & Prus, P. (2022). Features and Challenges of Agritourism: Evidence from Iran and Poland. *Sustainability*.
6. Roman, M., & Grudzien, P. (2021). The essence of agritourism and its profitability during the Coronavirus (COVID-19) pandemic. *Agriculture*.
7. Saad, A. M. (2022). Rural Tourism Typology and Management. *International Journal of Management and Economics*.
8. UNCTAD. (2013). *Sustainable Tourism: Contribution to economic growth and sustainable development*. Geneva.
9. UNWTO. (2004). *Rural tourism in Europe: Experiences, development and perspective*. Madrid.
10. UNWTO. (2017). *International rural tourism development: An Asia-Pacific perspective*. Madrid.
11. Vanhove, N. (2015). Tourism as a strategic option for development of less regions. In H. Pechlaner & E. Smeral (Eds.), *Tourism and Leisure*. Springer Fachmedien Wiesbaden.
12. Vellas, F., & Becherel, L. (1999). *The International Marketing of Travel and Tourism: A Strategic Approach*. London: Macmillan Press.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 15.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.04.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 336.71:658.7

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-58-64

BANK XİDMƏTLƏRİ SAHƏSİNDƏ LOGİSTİKANIN TƏTBİQİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Leyla Hacıyeva

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Tətbiqi iqtisadiyyat kafedrasının dosenti, i.ü.f.d
AZ1001, Bakı şəhəri, Səbail r., İstiqlaliyyət küçəsi, 22
e-poçt: leyla_hajiyeva@unec.edu.az*

Anar Xudiyev

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin magistrantı
AZ1001, Bakı şəhəri, Səbail r., İstiqlaliyyət küçəsi, 22
e-poçt: xudiyev999@gmail.com*

Açar sözlər: bank, maliyyə, informasiya, müştəriyönümlü, filiallararası, rəqəmsal.

Ключевые слова: банковское дело, финансы, информация, клиентоориентированность, межфилиальное взаимодействие, цифровые технологии.

Keywords: banking, finance, information, customer-centric, interbranch, digital.

Leyla Hacıyeva, Anar Xudiyev

Bank xidmətləri sahəsində logistikanın tətbiqi xüsusiyyətləri

Xülasə

Bank xidmətləri sahəsində logistika, maliyyə əməliyyatlarının fasiləsiz, səmərəli və müştəriyönümlü şəkildə təşkilini təmin edən idarəetmə konsepsiyasıdır. Ənənəvi istehsal logistikasından fərqli olaraq, bank logistikasında maddi axınların yerini informasiya, maliyyə, sənəd və müştəri axınları tutur. Bu sahə bankın bütün struktur bölmələri üzrə xidmətlərin ardıcılığını, resursların optimal istifadəsini və risklərin minimumlaşdırılmasını hədəfləyir.

Bank logistikasının əsas məqsədi – müştəri tələbatını yüksək keyfiyyətlə qarşılamaq, xidmətlərin vaxtında və minimum xərc ilə həyata keçirilməsini təmin etməkdir. Bu məqsədlə banklar daxili proseslərin koordinasiyasını, rəqəmsal platformalar vasitəsilə əməliyyatların avtomatlaşdırılmasını, filiallararası informasiya mübadiləsinin sürətləndirilməsini və xidmətlərdə vahid standartların tətbiqini həyata keçirirlər.

Bank logistikasının əsas funksiyalarına əməliyyat axınlarının optimallaşdırılması, nəzarət və planlaşdırma, risklərin idarə edilməsi, müştəri xidmətinin səviyyəsinin yüksəldilməsi, təchizat və texnoloji təminat, həmçinin rəqəmsal informasiya sistemlərinin tətbiqi daxildir. Müasir dövrdə bankçılıqda logistikanın rolu xüsusilə artmışdır, çünki rəqəmsallaşma, e-bankçılıq, mobil ödəniş sistemləri və onlarn xidmətlər əməliyyat axınlarının sürətləndirilməsini və yeni xidmət modellərinin qurulmasını tələb edir.

Bank xidmətləri sahəsində logistika həmçinin məkan və zaman amillərinin düzgün idarə edilməsini nəzərdə tutur: filial şəbəkəsinin optimal yerləşdirilməsi, bankomat və terminalların yerləşmə strategiyası, daşınan nağd vəsaitlərin təhlükəsiz və effektiv hərəkəti – bütün bunlar logistik menecmentin əsas komponentlərindəndir.

Nəticə etibarilə, bank xidmətləri sahəsində logistika yalnız əməliyyatların təşkili deyil, həm də bankın strateji inkişafında mühüm rol oynayan kompleks idarəetmə sistemidir. Effektiv tətbiq olunduqda, bu yanaşma bankın rəqabət qabiliyyətini artırır, xidmətlərin keyfiyyətini yüksəldir,

maliyyə xərcələrini azaldır və müştəri məmnuniyyətini təmin edir. Bu səbəbdən logistika müasir bank menecmentinin ayrılmaz və vacib tərkib hissəsidir.

Лейла Хаджиева, Анар Худиев
Приложение логистики в сфере банковских услуг
Резюме

Логистика в сфере банковских услуг - это управленческая концепция, обеспечивающая бесперебойную, эффективную и клиентоориентированную организацию финансовых операций. В отличие от традиционной производственной логистики, в банковской логистике материальные потоки заменяются информационными, финансовыми, документальными и клиентскими потоками. Цель этой области - обеспечение согласованности услуг во всех структурных подразделениях банка, оптимальное использование ресурсов и минимизация рисков.

Главная цель банковской логистики - удовлетворение потребностей клиентов на высоком уровне, обеспечение своевременного предоставления услуг и минимизация затрат. Для этого банки координируют внутренние процессы, автоматизируют операции с помощью цифровых платформ, ускоряют обмен информацией между филиалами и применяют единые стандарты в обслуживании.

Основные функции банковской логистики включают оптимизацию операционных потоков, контроль и планирование, управление рисками, повышение уровня обслуживания клиентов, снабжение и технологическую поддержку, а также применение цифровых информационных систем. В современную эпоху роль логистики в банковском деле значительно возросла, поскольку цифровизация, электронный банкинг, мобильные платежные системы и онлайн-сервисы требуют ускорения транзакционных потоков и создания новых моделей обслуживания.

Логистика в сфере банковских услуг также включает в себя правильное управление пространственно-временными факторами: оптимальное размещение филиальной сети, стратегия размещения банкоматов и терминалов, безопасное и эффективное перемещение перевозимых наличных денег - все это основные составляющие логистического менеджмента.

Следовательно, логистика в сфере банковских услуг - это не только организация операций, но и комплексная система управления, играющая важную роль в стратегическом развитии банка. При эффективном внедрении такой подход повышает конкурентоспособность банка, улучшает качество услуг, снижает финансовые затраты и обеспечивает удовлетворенность клиентов. Поэтому логистика является неотъемлемой и важной составляющей современного банковского управления.

Leyla Hajiyeva, Anar Khudiyev
Application of logistics in the field of banking
Summary

Logistics in the field of banking services is a management concept that ensures the uninterrupted, efficient and customer-oriented organization of financial operations. Unlike traditional production logistics, in banking logistics, material flows are replaced by information, financial, document and customer flows. This area aims at the consistency of services across all structural divisions of the bank, optimal use of resources and minimization of risks.

The main goal of banking logistics is to meet customer needs with high quality, ensure the timely implementation of services and at minimal cost. For this purpose, banks coordinate internal processes, automate operations through digital platforms, accelerate information exchange between branches and apply uniform standards in services.

The main functions of banking logistics include optimization of operational flows, control and planning, risk management, improving the level of customer service, supply and technological support,

as well as the application of digital information systems. In modern times, the role of logistics in banking has increased significantly, as digitalization, e-banking, mobile payment systems and online services require the acceleration of transaction flows and the establishment of new service models.

Logistics in the field of banking services also involves the proper management of spatial and temporal factors: optimal location of the branch network, the strategy for the location of ATMs and terminals, the safe and efficient movement of transported cash - all these are the main components of logistics management.

Consequently, logistics in the field of banking services is not only the organization of operations, but also a complex management system that plays an important role in the strategic development of the bank. When effectively implemented, this approach increases the competitiveness of the bank, improves the quality of services, reduces financial costs and ensures customer satisfaction. Therefore, logistics is an integral and important component of modern bank management.

Ədəbiyyat

1. Christopher, M. (2016). Logistics & supply chain management. Pearson Education. <https://www.academia.edu/38103850>
2. Xidmət logistikasının bank sferasında tətbiqi bölmələri
3. OECD (2022) Digital transformation in financial services. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/finance/digital-financial-transformation.pdf>
4. World Bank. (2021). FinTech and the future of finance. World Bank Group. <https://documents.worldbank.org>
5. Singh, A. (2015). Information flow management in modern banking systems. *International Journal of Financial Studies*, 3(2), 55–68. <https://www.researchgate.net/publication/281292164>
6. Goncharenko, L. (2018). Logistics in the banking sector: Concept and applications. *Economic Annals*, 65(1), 41–55. <https://core.ac.uk/download/pdf/268125394.pdf>
7. Ivanova, E. (2020). Operational efficiency in banking logistics. *Journal of Finance and Control*, 8(4), 77–89. <https://core.ac.uk/download/pdf/327413951.pdf>
8. Kocamaz, H. (2020). Bankacılık sektöründe lojistik yönetimi ve dijital süreçler. *Journal of Business Research*, 12(3), 2250–2264. <https://dergipark.org.tr/en/pub/>
9. IMF. (2023). Digital money and payments: The path forward. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/digital-money>
10. BIS. (2020). Payment systems worldwide: A statistical update. Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/cpmi/publ/d200.pdf>
11. European Banking Authority. (2021). EBA report on the impact of digital banking. EBA Publications. <https://www.eba.europa.eu>
12. Dushin, A., & Matveeva, O. (2019). Financial logistics as a tool to improve banking efficiency. *Finance and Credit*, 25(11), 240–252. <https://www.elibrary.ru>
13. Şahin, Y., & Aydın, F. (2021). Bankacılıkta dijital dönüşümün lojistik proseslere təsiri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 134–150. <https://dergipark.org.tr>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 01.05.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 35:004.8

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-65-70

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİNDƏ İRİHƏCMLİ MƏLUMATLARIN ANALİTİK TƏTBİQİ, SİYASƏT DÖVRÜNƏ TƏSİRİ VƏ İNSTİTUSİONAL ÇƏTİNLİKLƏR

Günel Mustafayeva

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin

Sənaye və tikinti statistikasına şöbəsinin baş məsləhətçisi

AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: gunel.mustafayeva@stat.gov.az

Açar sözlər: irihəcmlı məlumatların analitikası, təsviri analitika, proqnozlaşdırıcı analitika, siyasət dövrü, məlumat idarəçiliyi, təşkilati hazırlıq, məlumat təhlükəsizliyi, hüquqi çərçivə

Ключевые слова: аналитика больших данных, описательная аналитика, прогнозная аналитика, политический цикл, управление данными, организационная готовность, безопасность данных, правовая база

Keywords: big data analytics, descriptive analytics, predictive analytics, policy cycle, data governance, organizational readiness, data security, legal framework

Günel Mustafayeva

Dövlət idarəçiliyində irihəcmlı məlumatların analitik tətbiqi, siyasət dövrünə təsiri və institusional çətinliklər

Xülasə

Məqalədə dövlət idarəçiliyində irihəcmlı məlumatların analitik tətbiqi, siyasət dövrünün müxtəlif mərhələlərinə təsiri və mövcud institusional çətinliklər araşdırılır. Təsviri, proqnozlaşdırıcı və preskriptiv analitika, veb-analitika, mətn analitikası və hissiyyat analizi kimi üsulların tətbiqi təhlil olunur. Səhiyyə, təhsil, vergi inzibatçılığı, ictimai təhlükəsizlik və nəqliyyat sahələrində transformativ potensial göstərilir. Məlumat keyfiyyəti, şəxsi məlumatların qorunması, hüquqi çərçivə və təşkilati hazırlıq kimi çətinliklər müzakirə olunur. Vurğulanır ki, irihəcmlı məlumatların inteqrasiyası yalnız texnoloji deyil, həm də institusional transformasiya tələb edir.

Гюнель Мустафаева

Аналитическое применение больших данных в государственном управлении, влияние на политический цикл и институциональные вызовы

Резюме

В статье исследуется аналитическое применение больших данных в государственном управлении, их влияние на этапы политического цикла и существующие институциональные проблемы. Анализируется применение описательной, прогнозная и прескриптивной аналитики, веб-аналитики и анализа настроений в государственном секторе. Показан трансформационный потенциал больших данных в здравоохранении, образовании, налоговом администрировании, общественной безопасности и транспорте. Обсуждаются проблемы качества данных, защиты персональных данных, правовой базы и организационной готовности.

Gunel Mustafayeva
Analytical Application of Big Data in Public Administration, Impact on the Policy Cycle and Institutional Challenges

Summary

The article examines the analytical application of big data in public administration, its impact on various stages of the policy cycle, and existing institutional challenges. It analyzes the use of descriptive, predictive, and prescriptive analytics, web analytics, text analytics, and sentiment analysis in the public sector. The transformative potential of big data in healthcare, education, tax administration, public safety, and transportation is demonstrated. Key challenges including data quality, personal data protection, legal frameworks, and organizational readiness are discussed. The article emphasizes that big data integration requires not only technological but also institutional transformation.

Ədəbiyyat

1. Joseph, R.C., Johnson, N.A. Can big data and associated analytics help e-government evolve into transformational government? // *IT Professional*. – 2013. – Vol. 15, No. 6. – pp. 43-48.
2. Gamage, P. New development: Leveraging 'big data' analytics in the public sector // *Public Money & Management*. – 2016. – Vol. 36, No. 5. – pp. 385-390.
3. Maciejewski, M. To do more, better, faster and more cheaply: using big data in public administration *International Review of Administrative Sciences*. – 2017. – Vol. 83, No. 1S. – pp. 120-135.
4. Sharma, J.R. Effective Use of Big Data in Public Administration // *International Journal of Advanced Academic Studies*. – 2022. – Vol. 4, No. 3. – pp. 165-167.
5. Giest, S. Big data for policymaking: fad or fasttrack? // *Policy Sciences*. – 2017. – Vol. 50, No. 3. – pp. 367-382.
6. Pencheva, I., Esteve, M., Mikhaylov, S.J. Big Data and AI – A transformational shift for government // *Public Policy and Administration*. – 2018. – Vol. 34, No. 1. – pp. 24-44.
7. Shah, S.I.H., Peristeras, V., Magnisalis, I. Government Big Data Ecosystem // *Journal of Data and Information Quality*. – 2021. – Vol. 13, No. 2, Article 8.
8. Mergel, I., Rethemeyer, R.K., Isett, K. Big Data in Public Affairs // *Public Administration Review*. 2016. – Vol. 76, No. 6. – pp. 928-937.
9. Lofgren, K., Webster, C.W.R. The value of Big Data in government: The case of 'smart cities' // *Big Data & Society*. – 2020. – Vol. 7, No. 1. – pp. 1-14.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 05.05.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 12.05.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 33:331

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-71-81

8-Cİ DAYANIQLI İNKİŞAFIN MƏQSƏDİ: HƏDƏFLƏR, GÖSTƏRİCİLƏR, NAILİYYƏTLƏR

Ramilə Soltanova

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Dayanıqlı inkişaf statistikasına şöbəsinin Statistik məlumatların
kompleks təhlili sektorunun baş məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: ramila.soltanova@stat.gov.az*

Açar sözlər: dayanıqlı inkişaf, layiqli əmək, iqtisadi artım, məşğulluq, işsizlik səviyyəsi, Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM), əmək bazarı, Azərbaycan iqtisadiyyatı, DİM 8, DİM hədəfləri.

Ключевые слова: устойчивое развитие, достойная работа, экономический рост, занятость, уровень безработицы, Цели устойчивого развития (ЦУР), рынок труда, экономика Азербайджана, ЦУР 8, целевые показатели ЦУР.

Keywords: sustainable development, decent work, economic growth, employment, unemployment rate, Sustainable Development Goals (SDGs), labor market, Azerbaijani economy, SDG 8, SDG targets.

Ramilə Soltanova

8-ci Dayanıqlı İnkişafın Məqsədi: hədəflər, göstəricilər, nailiyyətlər

Xülasə

Məqalədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının müvafiq qətnaməsi ilə qəbul edilmiş “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”də əks olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri, o cümlədən 8-ci DİM (“Layiqli əmək və iqtisadi artım”) bu DİM üzrə müəyyən edilmiş hədəflər və göstəricilər nəzərdən keçirilir. 8-ci DİM üzrə qlobal və milli səviyyədə həyata keçirilən tədbirlər və əsas istiqamətlər təhlil olunur. Eyni zamanda Azərbaycan üzrə məşğulluq, işsizlik səviyyəsi, əməkhaqqı və digər əmək bazarı göstəricilərinin dinamikası statistik məlumatlar əsasında təqdim edilir. Aparılan təhlil göstərir ki, ölkədə layiqli əmək və iqtisadi artımın təmin olunması istiqamətində müəyyən irəliləyişlər əldə olunmuşdur. 8-ci DİM-ə ölkə səviyyəsində nail olunması vəziyyəti statistik məlumatlar əsasında təhlil olunmuşdur.

Рамяля Солтанова

8-я Цель устойчивого развития: цели, показатели, достижения

Резюме

В статье рассматриваются Цели устойчивого развития, отраженные в «Преобразовании нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года», принятой в соответствующей резолюции Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций, включая целевые показатели и индикаторы, установленные для ЦУР 8 («Достойная работа и экономический рост»). Анализируются меры и основные направления, реализуемые на глобальном и национальном уровнях в рамках ЦУР 8. Одновременно на основе статистических данных представлена динамика занятости, уровня безработицы, заработной платы и других показателей рынка труда в Азербайджане. Анализ показывает, что в стране достигнут

определенный прогресс в обеспечении достойной работы и экономического роста. На основе статистических данных проанализировано состояние достижения ЦУР 8 на страновом уровне.

Ramila Soltanova
Sustainable Development Goal 8: targets, indicators, achievements

Summary

The article reviews the Sustainable Development Goals reflected in the “Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development” adopted by the relevant resolution of the United Nations General Assembly, including the targets and indicators set for SDG 8 (“Decent work and economic growth”). The measures and main directions implemented at the global and national levels under SDG 8 are analyzed. At the same time, the dynamics of employment, unemployment rate, wages and other labor market indicators in Azerbaijan are presented based on statistical data. The analysis shows that certain progress has been made in the country towards ensuring decent work and economic growth. The state of achievement of SDG 8 at the country level has been analyzed based on statistical data.

Ədəbiyyat

1. BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”
2. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri statistik icmal.
3. United Nations Statistics Division (2024). *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.
4. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/>
5. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri üzrə milli hesabatlar və statistik məcmuələr. Bakı.
6. United Nations Children's Fund (2023). *Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) Results*.
7. <https://sdg.azstat.gov.az/az/home>
8. <https://sdg.azstat.gov.az/az/about>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 01.05.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

UOT: 33:311

DOI: 10.338.70/2413-6557-2026-12-2-82-88

ƏHALİNİN SİYAHİYAALINMASI İLƏ BAĞLI ÜMUMİ XÜSUSİYYƏTLƏR

Ruslan Əliyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Elmi araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin baş iqtisadçısı
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: ruslan.aliyev@stat.gov.az*

Açar sözlər: əhalinin siyahıyaalınması, siyahıyaalmanın hüquqi bazası, təşkilati plan, siyahıyaalmada texnologiyanın rolu, siyahıyaalmanın əhatə dairəsi, sınaq siyahıyaalma.

Ключевые слова: перепись населения, правовая основа переписи, организационный план, роль технологий в переписи, охват переписи, пилотная перепись.

Keywords: population census, legal basis of the census, organizational plan, role of technology in the census, census coverage, pilot census.

Ruslan Əliyev

Əhalinin siyahıyaalınması ilə bağlı ümumi xüsusiyyətlər

Xülasə

Məqalədə əhalinin siyahıyaalınmasının əhəmiyyəti, inkişaf tarixi, hüquqi bazası, siyahıyaalmanın keçirilməsində təşkilati planın əhəmiyyəti və onun xüsusiyyətləri öz əksini tapmışdır. Siyahıyaalmaların keçirilməsində yeni innovativ texnologiyaların tətbiqi məlumatların keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa, daha tez nəticələrin əldə olunmasına və xərcləri azaltmağa imkan yaradır. Hazırda bir çox ölkələr kağız sorğulardan imtina edir, planşet tipli kompyuterlərdən istifadə etməklə fərdi mü sahibəyə CAPI və ya internet vasitəsilə öz-özünə cavablandırma üsuluna üstünlük verirlər. Yeni texnologiyaların tətbiqi siyahıyaalma məlumatların qorunmasında və təhlükəsiz qaydada saxlanılmasında böyük rol oynayır.

Руслан Алиев

Общая характеристика переписи населения

Резюме

В статье отражено значение переписи населения, история ее развития, правовая основа, значение организационного плана при проведении переписи и ее особенности. Применение новых инновационных технологий при проведении переписей позволяет повысить качество данных, быстрее получить результаты и снизить затраты. В настоящее время многие страны отказываются от бумажных анкет, отдавая предпочтение индивидуальным интервью с использованием планшетных ПК, CAPI или самостоятельным ответам через Интернет. Применение новых технологий играет важную роль в защите и безопасном хранении данных переписи.

Ruslan Aliyev

General characteristics of the population census

Summary

The importance of the population census, its development history, legal basis, the importance of the organizational plan in conducting the census and its features are reflected in the article. The application of new innovative technologies in the conduct of censuses allows to improve the quality

of data, obtain faster results and reduce costs. Currently, many countries are abandoning paper questionnaires, preferring individual interviews using tablet PCs, CAPI or self-response via the Internet. The application of new technologies plays a major role in the protection and safe storage of census data.

Ədəbiyyat

1. 2020-ci il mərhələsi üzrə əhalinin və mənzil fondunun siyahıya alınmasına dair Avropa Statistikləri Konfransının tövsiyələri. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı. Nyu-York və Cenevrə, 2015-ci il
2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasında əhalinin siyahıya alınmasına hazırlıq və onun keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər planı haqqında” Qərarı. Bakı. 2016-cı il
3. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycan Respublikasının əhalinin siyahıya alınmasının keçirilmə qaydaları. Bakı. 2019-cu il
4. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. Əhalinin siyahıya alınması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının inzibati ərazi vahidləri üzrə təşkilati planların tərtib edilməsinə dair göstərişlər. Bakı. 2018-ci il
5. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi. www.stat.gov.az

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.04.2026

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 13.05.2026

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 25.05.2026

**2026-cı İLİN I RÜBÜNÜN YEKUNU ÜZRƏ ÖLKƏNİN SOSIAL- İQTİSADI İNKİŞAFINA
DAİR GÖSTƏRİCİLƏR**

MAKROİQTİSADI GÖSTƏRİCİLƏR

Göstəricinin adı	2026-cı ilin yanvar-mart ayları	2026-cı ilin yanvar-mart ayları 2025-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən	2026-cı ilin yanvar-fevral ayları 2025-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən
A	B	C	D
		Real artım / azalma	
İqtisadi artım , milyon manat	29 703,2	-0,3%	+0,3%
Ümumi daxili məhsul (ÜDM)			
<i>neft-qaz ÜDM</i>	<i>8 531,6</i>	<i>-1,2%</i>	<i>-1,7%</i>
<i>qeyri neft-qaz ÜDM</i>	<i>21 171,6</i>	<i>+0,2%</i>	<i>+1,4%</i>
Real sektor , milyon manat			
Sənaye məhsulu	14 870,6	+0,2%	+0,5%
<i>qeyri neft-qaz sənayesi</i>	<i>5 144,2</i>	<i>+7,2%</i>	<i>+7,4%</i>
Kənd təsərrüfatı məhsulu	1 717,6	+1,1%	+1,2%
Nəqliyyat və anbar təsərrüfatı xidmətləri	3 435,0	+1,7%	+2,6%
İnformasiya və rabitə xidmətləri	931,7	+9,2%	+6,2%
Pərakəndə ticarət dövriyyəsi	15 927,3	+3,7%	+3,6%
Əsas kapitalla investisiyalar	4 049,8	+14,9%	+19,4%
<i>qeyri neft-qaz sektoru</i>	<i>2 523,9</i>	<i>+2,2%</i>	<i>+5,1%</i>
		Nominal artım / azalma	
Dövlət maliyyəsi və bank sektoru			
Dövlət büdcəsinin gəlirləri , milyon manat	9 599,0	-1,4%	-6,3%
Dövlət büdcəsinin xərcləri , milyon manat	7 817,1	-3,7%	-13,5%
Büdcə artıqlığı (profisit) , milyon manat	1 781,9	x	x
Strateji valyuta ehtiyatları , milyon ABŞ dollar (01.04.2026-cı il vəziyyətinə)	85 151,1	+15,9%	+24,6%
Xarici dövlət borcu , milyon ABŞ dollar (01.04.2026-cı il vəziyyətinə)	4 689,3	-7,5%	-7,3%
İqtisadiyyata kredit qoyuluşları¹ , milyon manat (01.04.2026-cı il vəziyyətinə)	32 312,9	+8,9%	+8,8%
Fiziki şəxslərin banklardakı əmanətləri¹ , milyon manat (01.04.2026-cı il vəziyyətinə)	16 960,4	+12,5%	+16,0%
Sosial rifah və inflyasiya			
Əhalinin nominal gəlirləri , milyon manat	22 359,1	+7,0%	+5,6%
Orta aylıq nominal əməkhaqqı , manat	1 151,5	+6,2%	+5,3%

İnflyasiya (İstehlak qiymətləri indeksinin artımı)	x	+5,7%	+5,7%
A	B	C	D
Xarici ticarət , milyon ABŞ dollar			
Ticarət dövriyyəsinin həcmi (2026-cı ilin yanvar-mart ayları üzrə)	10 147,5	-15,0%	-23,5%
İxrac	6 142,8	-2,2%	-9,6%
qeyri neft-qaz ixracı	862,0	+11,7%	+19,7%
İdxal	4 004,7	-29,3%	-37,1%

¹⁾ D sütunu üzrə 01.03.2026-cı il 01.03.2025-ci ilə nisbətən

ÜMUMİ DAXİLİ MƏHSUL İSTEHSALI

milyon manat

	Yanvar-mart		2026-cı ilin yanvar-mart ayları əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən, müqayisəli qiymətlərlə, faizlə
	2026	2025 ^{*)}	
Ümumi Daxili Məhsul	29703,2	29886,9	99,7
o cümlədən:			
Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq	980,8	927,0	101,2
Sənaye	9934,6	11059,6	100,2
o cümlədən:			
mədənçıxarma sənayesi	7659,1	8909,4	99,3
emal sənayesi	1783,5	1660,1	106,2
elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı	426,7	424,6	96,5
su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı	65,3	65,5	96,9
Tikinti	1378,4	1690,0	80,2
Ticarət: nəqliyyat vasitələrinin təmiri	3363,2	3080,2	103,7
Nəqliyyat və anbar təsərrüfatı	2094,1	1976,4	101,5
Turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə	955,3	878,4	102,9
İnformasiya və rabitə	601,8	540,9	109,2
Digər sahələr	6908,4	6532,7	100,3
Məhsula və idxala xalis vergilər	3486,6	3201,7	99,5

^{*)} 2025-ci ilin yanvar-mart aylarının göstəriciləri yekun məlumatlar əsasında dəqiqləşdirilmişdir.

MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİ ÜZRƏ ƏSAS KAPİTALA YÖNƏLDİLMİŞ İNVESTİSİYALAR

	2026-cı ilin, yanvar-mart aylarında, milyon manat	Əvvəlki ilə nisbətən (müqayisəli qiymətlərlə), faizlə	Ümumi yekunda xüsusi çəkisi, faizlə
Cəmi	4049,8	114,9	100,0
o cümlədən:			
Müəssisə və təşkilatların öz vəsaitləri	2951,9	138,0	72,9
Büdcə vəsaitləri	751,3	69,8	18,5

Digər maliyyə mənbələri	346,6	112,5	8,6
-------------------------	-------	-------	-----

**İQTİSADİYYATIN SAHƏLƏRİ ÜZRƏ ƏSAS KAPİTALA YÖNƏLDİLMİŞ
İNVESTİSİYALARIN DƏYƏRİ**

İqtisadiyyatın sahələri	2026-cı ilin yanvar-mart aylarında, milyon manat	Əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən (müqayisəli qiymətlərlə), faizlə	Ümumi yekunda xüsusi çəkisi, faizlə
Cəmi	4049,8	114,9	100,0
Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq	67,1	2,2 d.	1,7
Sənaye	1931,7	121,2	47,7
o cümlədən:			
Mədənçıxarma sənayesi	1510,1	144,8	37,3
Emal sənayesi	173,8	177,5	4,3
Elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı	210,3	51,1	5,2
Su təchizatı; tullantıların təmizlənməsi və emalı	37,5	93,1	0,9
Tikinti	798,2	87,1	19,7
ondan: mənzil tikintisi	510,4	73,4	12,6
Ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri	27,5	124,8	0,7
Nəqliyyat və anbar təsərrüfatı	915,5	136,5	22,6
o cümlədən:			
nəqliyyat	915,2	136,8	22,6
poçt və kuryer fəaliyyəti	0,3	16,2	0,0
Turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə	34,8	60,2	0,9
İnformasiya və rabitə	164,5	2,1 d.	4,1
ondan: rabitə	157,0	2,3 d.	3,9
Maliyyə və sığorta fəaliyyəti	12,2	38,4	0,3
Daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar	0,4	43,7	0,0
Peşə, elmi və texniki fəaliyyət	5,5	189,2	0,1
İnzibati və yardımçı xidmətlərin göstərilməsi	13,8	185,9	0,4
Dövlət idarəetməsi və müdafiə; sosial təminat	33,8	71,7	0,8
Təhsil	13,1	26,0	0,3
Əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi	26,0	2,0 d.	0,6
İstirahət, əyləncə və incəsənət sahəsində fəaliyyət	5,7	3,7 d.	0,1
Digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi	0,0	21,8	0,0

PƏRAKƏNDƏ TİCARƏT DÖVRIYYƏSİNİN MAL QRUPLARI ÜZRƏ STRUKTURU

	2026-cı ilin yanvar-mart ayları, milyon manat	2025-ci ilin yanvar-mart aylarına nisbətən, faizlə
Pərakəndə ticarət dövriyyəsi	15 927,3	103,7
o cümlədən:		
ərzaq məhsulları, içkilər və tütün məmulatları	8 774,9	101,3
toxuculuq məhsulları, geyim və ayaqqabılar	2 330,1	104,3
elektrik malları və mebellər	709,1	107,6
kompüterlər, telekommunikasiya avadanlıqları və çap məhsulları	253,9	132,6
əczaçılıq məhsulları və tibbi ləvazimatlar	430,0	125,4
avtomobil benzini və dizel yanacağı	955,4	105,7
digər qeyri-ərzaq malları	2 473,9	103,9

İQTİSADİYYATA KREDİT QOYULUŞU

	2026-cı il aprel 1-i vəziyyətinə, milyon manat	Əvvəlki ilin eyni dövrünə nisbətən, faizlə
Kredit qoyuluşları – cəmi	32312,9	108,9
o cümlədən:		
qısamüddətli	6003,0	122,2
uzunmüddətli	26309,9	106,2
Ödəmə vaxtı keçmiş kreditlər	619,6	128,7
Kreditlərin ümumi həcmində vaxtı keçmiş kreditlərin xüsusi çəkisi, %-lə	1,9	x

DÖVLƏT BÜDCƏSİNİN GƏLİRLƏRİ

	2026-cı ilin yanvar-mart ayları, milyon manat	yekuna görə faizlə	ÜDM-də payı, faizlə
Gəlirlər – cəmi	9598,6	100,0	32,3
o cümlədən:			
Fiziki şəxslərin gəlir vergisi	523,9	5,4	1,8
Hüquqi şəxslərin mənfəət (gəlir) vergisi	2102,1	21,9	7,1
Torpaq vergisi	9,5	0,1	0,03
Əmlak vergisi	82,1	0,9	0,3
Əlavə dəyər vergisi	2348,4	24,5	7,9
Sadələşdirilmiş vergi	110,8	1,2	0,4
Aksız	340,1	3,5	1,1
Yol vergisi	68,7	0,7	0,2
Mədən vergisi	36,1	0,4	0,1
Xarici iqtisadi fəaliyyətlə bağlı vergilər	401,9	4,2	1,4
Digər daxilolmalar	3575,0	37,2	12,0

DÖVLƏT BÜDCƏSİNİN XƏRCLƏRİ

	2026-cı ilin yanvar- mart ayları, milyon manat	yekuna görə faizlə	ÜDM-də payı, faizlə
Xərclər – cəmi	7817,1	100,0	26,3
o cümlədən:			
Ümumi dövlət xidmətləri	1206,8	15,4	4,1
Müdafiə və milli təhlükəsizlik	1288,5	16,5	4,3
Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq - mühafizə və prokurorluq	654,8	8,4	2,2
Təhsil	1013,7	13,0	3,4
Səhiyyə	366,6	4,7	1,2
Sosial müdafiə və sosial təminat	1315,8	16,8	4,4
Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi, gənclər siyasəti və bu qəbildən olan digər fəaliyyət	105,0	1,3	0,4
Mənzil və kommunal təsərrüfatı	47,5	0,6	0,2
Kənd təsərrüfatı	308,7	3,9	1,0
Ətraf mühitin mühafizəsi	55,1	0,7	0,2
İqtisadi fəaliyyət	1231,4	15,8	4,1
Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər	223,2	2,9	0,8

NƏQLİYYAT SEKTORUNDA YÜK DÖVRİYYƏSİ, milyon ton-km

	2026-cı ilin yanvar-mart aylarında	2025-ci ilin müvafiq dövründə	2025-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən, faizlə
Cəmi	23 982,2	24 816,0	96,6
o cümlədən:			
Dəmir yolu	1 473,7	1 579,9	93,3
Dəniz	3 149,3	3 133,0	100,5
Hava	751,1	754,4	99,6
Boru kəməri	14 678,2	15 658,7	93,7
neft kəməri	11 140,3	12 360,9	90,1
qaz kəməri	3 537,9	3 297,8	107,3
Avtomobil	3 929,9	3 690,0	106,5

NƏQLİYYAT SEKTORUNDA SƏRNIŞIN DÖVRİYYƏSİ, milyon sərnişin-km

	2026-cı ilin yanvar-mart aylarında	2025-ci ilin müvafiq dövründə	2025-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən, faizlə
Cəmi	9 706,5	8 939,0	108,6
o cümlədən:			
Dəmir yolu	116,7	100,8	115,8
Dəniz	2,4	2,6	92,3
Hava	1 910,3	1 785,1	107,0
Metro	631,6	623,6	101,3
Avtomobil	7 045,5	6 426,9	109,6
avtobus	6 673,6	6 078,0	109,8
taksi	371,9	348,9	106,6

2026-cı İLİN YANVAR-MART AYLARINDA AZƏRBAYCANIN TƏRƏFDAŞ ÖLKƏLƏRLƏ XARİCİ TİCARƏT GÖSTƏRİCİLƏRİ*

min ABŞ dolları

Ölkələr	Dövriyyə	İdxal	İxrac
Cəmi	9406861,9	4004651,0	5402210,9
o cümlədən:			
İtaliya	2604508,6	115595,0	2488913,6
Türkiyə	1308852,4	522911,6	785940,8
Çin	1103631,1	1074572,0	29059,1
Rusiya	746780,2	523033,5	223746,7
Amerika Birləşmiş Ştatları	296264,6	273968,8	22295,8
Almaniya	295205,4	153144,3	142061,1
Gürcüstan	264687,9	29661,6	235026,3
Çexiya	195712,8	10149,1	185563,7
Rumıniya	195561,0	13556,1	182004,9
Bolqarıstan	186894,0	5439,0	181455,0
İran	169532,8	166684,3	2848,5
Yunanıstan	141685,9	19249,7	122436,2
İsveçrə	135440,2	31977,0	103463,2
Portuqaliya	115244,4	2864,6	112379,8
Ukrayna	114758,3	69013,2	45745,1
Belarus	112430,7	94543,0	17887,7
Tunis	97314,8	2799,9	94514,9
Qazaxıstan	90063,2	57977,0	32086,2
Özbəkistan	89917,8	56943,4	32974,4
Suriya	85398,2	109,0	85289,2
Digər ölkələr	1056977,6	780458,9	276518,7

*Gömrük məlumatı

İXRAC OLUNAN MÜHÜM NÖV MƏHSULLAR

Malların adı	2026-cı ilin yanvar-mart aylarında		2025-ci ilin yanvar-mart aylarına nisbətən, faizlə	
	miqdarı	məbləği (min ABŞ dolları)	miqdarı	məbləği
Təzə tərəvəz, ton	49207,2	50403,5	121,2	106,7
Təzə meyvə, ton	86486,2	134464,9	96,5	129,7
Kartof, ton	1618,1	570,0	160,3	173,4
Çay, ton	204,1	1757,7	118,3	115,0
Bitki yağları, ton	5219,7	7353,2	172,9	2,4 d.
Marqarin, qida üçün yararlı digər qarışıqlar, ton	625,8	1301,7	67,8	71,0
Şəkər, ton	42512,2	27903,6	4,7 d.	4,5 d.
Meyvə və tərəvəz konservləri, ton	2603,1	4783,6	96,6	111,6
Meyvə və tərəvəz şirələri, ton	3902,1	6135,5	122,0	139,4
Təbii üzüm şərabləri və üzüm suslosu, min dkl	36,9	980,1	113,5	104,7
Siqaretlər, milyon ədəd	698,7	11415,2	152,1	168,5
Tütün, ton	834,8	3045,3	96,2	105,9
Bentonit gili, ton	38584,0	3634,5	109,3	120,4
Sement klinkerləri, ton	142233,3	8312,3	76,5	70,8
Mineral gübrələr, ton	81874,6	28868,1	50,8	60,2
Xam neft, min ton	5077,8	2500709,5	84,5	74,9
Xam neft, min ton (SOCAR və BP-nin məlumatlarına əsasən)	5185,2	2955996,2	88,5	94,0
Təbii qaz, milyon kubmetr	6257,1	1883209,1	106,1	85,4
Təbii qaz, milyon kub metr (SOCAR və BP-nin məlumatlarına əsasən)	6907,7	2168556,1	111,5	94,7
Elektrik enerjisi, min kVt.s	96772,1	5097,9	22,0	20,9
Polietilen, ton	29439,0	28161,7	100,5	83,5
Polipropilen, ton	27074,4	29613,4	86,5	74,1
Pambıq lifi, ton	41668,5	57133,1	155,9	144,6
Pambıq ipliyi, ton	4691,3	10269,1	2,3 d.	2,0 d.
Qara metallardan borular, ton	7025,7	9291,2	118,9	116,3
Qara metaldan çubuqlar, ton	4035,4	2299,4	50,1	50,8
Emal olunmamış alüminium, ton	6667,8	20296,3	92,2	104,6

İDXAL OLUNAN MÜHÜM NÖV MƏHSULLAR

Malların adı	2026-cı ilin yanvar-mart aylarında		2025-ci ilin yanvar-mart aylarına nisbətən, faizlə	
	miqdarı	məbləği (min ABŞ dolları)	miqdarı	məbləği
İribuynuzlu heyvan əti, ton	3528,8	13117,8	153,3	145,1
Quş əti və onun əlavə məhsulları, ton	6976,6	11566,6	84,7	87,3
Kərə yağı, digər süd yağları və pastaları, ton	5739,0	36306,3	75,1	67,7
Kartof, ton	55685,2	21625,4	93,4	98,8
Təzə tərəvəz, ton	13408,1	8280,8	62,5	71,9
Təzə meyvə, ton	51915,8	65729,0	105,7	112,8
Çay, ton	3158,6	20378,0	76,4	80,2
Buğda, ton	371801,6	82765,8	129,1	133,0
Bitki yağları, ton	21642,4	31737,7	104,7	106,0
Xam şəkər, ton	52158,3	24218,1	81,0	67,3
Şokolad və şokolad məhsulları, ton	7445,4	36841,2	83,0	97,9
Unlu qənnadı məmulatları, ton	12016,4	35185,4	106,7	113,9
Siqaretlər, milyon ədəd	16,0	702,2	18,6	42,8
Dərman vasitələri, ton	3393,4	110616,7	65,7	108,6
Mineral gübrələr, ton	47004,4	28701,7	92,5	141,9
Sintetik yuyucu vasitələr, ton	23255,3	25385,5	126,4	128,9
Polietilen, ton	17748,7	20087,9	116,7	106,0
Polipropilen, ton	4560,2	5670,0	68,3	62,8
Rezin şinlər, ədəd	560764	22226,5	125,9	105,0
Ayaqqabılar, min cüt	8813,3	33880,3	91,9	89,1
Polad prokatı, ton	98914,7	80462,6	82,9	87,0
Qara metallardan çubuqlar, ton	19549,9	12629,3	33,5	34,6
Qara metallardan küncüklər, ton	10327,1	8913,3	147,3	144,0
Qara metallardan borular, ton	33221,0	46182,2	104,4	93,3
Məişət kondisionerləri, ədəd	34285	8653,2	57,8	55,1
Məişət soyuducuları, ədəd	8198	2209,4	64,8	96,9
Paltaryuyan maşınlar, ədəd	59648	14430,2	101,7	115,7
Hesablama maşınları, blok və qurğuları, ədəd	182411	39585,6	109,8	124,1
Minik avtomobilləri, ədəd	13359	251915,8	63,8	70,5
Avtobuslar, ədəd	280	50972,5	2,5 d.	5,4 d.
Yük avtomobilləri, ədəd	1564	16339,9	87,9	66,4
Oturacaq, ofis, mətbəx, yataq və digər mebellər, ədəd	228391	15009,3	78,1	79,6

Korrektor: Aytən Adilova
Çapa imzalanmışdır: 02.06.2026